

voldoende mate van steun voor het denkbeeld, een laatste poging tot het bereiken van een accoord met de Verenigde Staten te ondernemen. Zijn voorstel daartoe werd eerst door de keizer, vervolgens door de Contactraad goedgekeurd en op 5 november bekrachtigd op een keizerlijke conferentie; daar werd vastgesteld dat, als de onderhandelingen op 25 november niet tot een aanvaardbaar resultaat hadden geleid, Japan tot de voorbereide oorlogshandelingen met de Verenigde Staten en het Britse Rijk zou overgaan. Aan dit besluit lag de verwachting ten grondslag dat Duitsland, dat inmiddels de Oekraïne veroverd had, ook de Russische aardoliebronnen in de Kaukasus in handen zou krijgen, de Engelsen zou verdrijven uit het Midden-Oosten en Engeland zelf òf door een geslaagde invasie òf door voortzetting van de strijd ter zee op de knieën zou dwingen.

Voor de onderhandelingen te Washington werd aan de ambassadeur, admiraal Nomoera, een ervaren diplomaat, Saboero Koeroesoe, toegevoegd; samen moesten zij trachten voor nieuwe voorstellen de instemming te verwerven eerst van Cordell Hull, vervolgens van president Roosevelt. Twee voorstellen waren er: het ene, Plan A, bevatte, zou men kunnen zeggen, Japans laatste, het andere, Plan B, zijn allerlaatste concessies. Bij Plan A behoefde Hull niet lang stil te staan. Aangezien de Amerikaanse kryptologen de code gebroken hadden die in het diplomatieke verkeer tussen Tokio en de Japanse ambassade in Washington gebruikt werd, wist Hull dat de werkelijke onderhandelingen niet om Plan A zouden draaien maar om Plan B. Inderdaad, de twee Japanse diplomaten kregen, toen Plan A snel afgewezen was, instructie Plan B in te dienen. Die instructie bereikte hen op 20 november.

Twee dagen later, op 22 november, kwam een Amerikaans stuk gereed dat de punten bevatte waaraan Amerika bij een eventueel accoord onder alle omstandigheden wilde vasthouden.

Waren nu Plan B en het Amerikaanse plan volstrekt onverenigbaar? Bepaald niet.

Als feitelijke concessie boden de Japanners in Plan B aan dat zij hun troepen uit de zuidelijke helft van Indo-China naar de noordelijke zouden verplaatsen; de Amerikanen stelden dit een tikje scherper: zij wensten dat Japan bovendien zijn garnizoen in noordelijk Indo-China zou verminderen. Hunnerzijds boden de Amerikanen aan, dat Japan weer voldoende aardolie zou krijgen voor civiel gebruik; Japan sprak in Plan B over de leverantie van 'een vereiste hoeveelheid aardolie'. Wat tenslotte China betrof, stond in Plan B: 'De Verenigde Staten zouden op zich nemen, zich te onthouden van actie die nadelig zou kunnen zijn voor